

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Qvæst. Vlt. Vtrum corpora continua habeant terminum suæ magnitudinis,
& paruitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

instanti secundum ultimum indiuisibile terminatum sui esse; unde non est recurrendum ad partem indeterminatam.

Respondet secundo directe, negando antecedens; cum enim causent moraliter, secundum veriorum sententiam, bene possunt causare quando non sunt. Quod si etiam causarent physice, adhuc causare possent, ut paulo ante dixi, tum ratione sui indiuisibilis terminatiui, tam bene quam possent causare in parte indeterminata temporis, ratione partis indeterminatæ suæ.

QVÆSTIO VLTIMA.

Utrum corpora continua habeant terminum suæ magnitudinis & paruitatis.

60 *D*uo sunt corporum continuorum genera, de quibus dubitari potest quantum ad hanc questionem: unum enim est eorum, quæ non sunt ordinata ad animam, ut sunt homogenea, verbi gratia ignis, aqua, oleum, vinum. Alterum eorum, quæ sunt ad animam ordinata, ut sunt organica corpora, hominis, verbi gratia, leonis, formicæ, &c.

Terminus autem magnitudinis & paruitatis alicuius rei est duplex; vnus intrinsecus, extrinsecus alter.

Terminus intrinsecus magnitudinis est illa quantitas, sub qua res ita esse potest, ut non possit sub maiori esse, ut si homo possit esse quinque cubitorum, & non maior; tum enim si haberet quantitatem quinque cubitorum, haberet terminum intrinsecum magnitudinis suæ; vocatur autem hic terminus à philosophis *maximum quod sit*, quia est maxima quantitas, quam res potest habere.

Terminus extrinsecus magnitudinis est illa quantitas, quam res habere non potest, sed habere possit quamcumque minorem; ut si homo habere non possit magnitudinem sex cubitorum, possit tamen habere quamcumque minorem, tum magnitudo sex cubitorum esset terminus extrinsecus magnitudinis hominis. Et hic terminus vocatur *minimum quod non*, quia ex omnibus quantitatibus, quas res habere nequit, maioribus suæ quantitate, illa est minima.

Terminus intrinsecus paruitatis est illa quantitas, quam res habere potest, & qua minorem habere non potest, ut si homo possit conseruari sub magnitudine vnus cubiti, sed sub minori conseruari non possit; ista quantitas cubitalis esset terminus intrinsecus paruitatis eius. Hic terminus vocatur *minimum quod sit*, quia est minima quantitas, sub qua res potest esse.

Terminus extrinsecus paruitatis est illa quantitas, sub qua res esse non potest, sed sub quacumque maiori usque ad terminum intrinsecum vel extrinsecum magnitudinis suæ possit esse: & hic terminus vocatur *maximum quod non*, quia ex omnibus quantitatibus minoribus quantitate suæ, quam non potest res habere, illa esset maxima. Quæritur ergo modo, utrum corpora naturalia siue viuientia siue non viuientia habeant terminos intrinsecos vel extrinsecos suæ magnitudinis, & paruitatis naturaliter; nam de potentia Dei absoluta non est alia difficultas hic præter eam, quam habuimus in disputatione de Infinito, in qua resoluius Deum posse producere corpus infinitæ magnitudinis: quod si etiam non possit, non est vlla implicancia quocumque finito corpore maius vel minus producere: unde in ordine ad ipsius potentiam non potest assignari terminus finitus determinatus magnitudinis aut paruitatis.

CONCLUSIO I.

61 *C*orpora non viuientia seu non ordinata ad animam non habent terminum finitum determinatum magnitudinis aut paruitatis. Hæc est *Secundum 2. d. 2. q. 9. n. 3*; 1. quem præter suos sequuntur recentiores communiter, speciatim *Ruinus 1. Physic. cap. 4. qu. 2. Auerſa q. 38. sect. 1. Amicus tract. 16. qu. 2. Arriaga disp. 3. de generat. num. 51. contra Thomistas* communiter, quorum tamen aliqui concedunt conclusionem quoad terminum magnitudinis, negant quoad paruitatem: alij eam negant quoad utrumque ut *Complutenses disp. 27.*

Probat per primam partem: quia corpora aliqua huiusmodi quo maiora sunt, eo maiorem habent in se virtutem agentis, ut patet in igne: ergo assignata quacumque magnitudine finita ignis, si applicetur stupæ, poterit ipsam comburere, & conuertere in ignem, eoque igne sibi continuato se augere quoad magnitudinem, quantum est ex natura sua, nisi eousque cresceret, ut iam non esset amplius locus vterius occupandus, nec plus materiæ in quam ageret; quo casu haberet quidam terminum, ultra quem non posset crescere, sed hoc non esset ex natura sua, sed ab extrinseco, & consequenter impertinenter ad questionem præsentem: ergo non datur terminus vllus determinatus, ultra quem ignis ex crescere non posset naturaliter, quantum est ex se, si haberet locum quem occupare posset, & materiam in quam ageret.

Confirmatur hoc: quia ignis in minori quantitate, quam esset ignis maximus possibilis, posset augere suam magnitudinem per combustionem materiæ combustibilis sibi applicatæ: ergo & ignis ille maximus.

Probat per consequentiam: quia ignis virtus non diminuitur vlla ratione per additionem partium ignis, quibus redditur maximus, ut manifestum est: ergo si in minori quantitate posset augere se, poterit in maiori; & sane oppositum videtur prima facie tam impossibile, ut mirum sit viros doctos id tenere.

62 *Complutenses respondent primo*, satis probabile esse, quod ignis maximus possibilis possit in se conuertere stupam applicatam; sed tum, inquit, ignis ille non esset in statu debite dispositionis vel conseruationis, sed in statu corruptionis ac viæ ad interitum: quando autem ipsi dicunt corpora habere terminum intrinsecum magnitudinis, loquuntur de illis, ut sunt in statu debite dispositionis ac conseruationis.

Contra: quia adiunctio aliarum partium ignis non ponit ipsum in statu corruptionis, aut viæ ad interitum magis quam ante erat: tum quia, ut dictum est in probatione, & patet ad sensum, quo maior est ignis, eo magis resistit, & difficilius corrumpi potest; tum quia illa pars adiuncta non diminuit aliquid de qualitatibus conseruationis ignis, nec agit villo modo in partes priores, nec auget virtutem actiuam agentium contrariorum: ergo non reducit ignem ad statum interitus, aut indebitæ dispositionis.

63 *Respondet secundo ex Caiet. & Nazario*, in eo casu ignem combusturum quidem stupam, sed non vnitum sibi ignem ex eo generatum vniione continuatiua, sed tantum contiguiua; & quamuis oppositum apparet sensui, corrigendus esset, sicut in alijs casibus corrigi debet.

Confirmant hoc: virtus, quam habet ignis ad vniendum sibi nouam materiam, habet statum suum non minus, quam augmentatiua in homine: ergo sicut hæc quando pertingit ad statum suum, nequit vterius aliquid homini adiungere, quo crescat, ita nec illa igni.

Hæc responsio non magis sufficit, quam præcedens, nec minus est incredibilis; quod probatur: quia ignis minoris virtutis, aut saltem non maioris, nempe ignis minor, non solum habet virtutem productiuam ignis, sed vnituiam sibi, secundum aduersarios: ergo & ignis maximus, quem assignant ipsi, qui vel est maioris virtutis, vel certe non minoris.

Confirmatur: quia ignis non habet virtutem vnituiam alterius ignis sibi, nisi producendo ipsum in parte propinqua ac contigua: ergo si ignis maximus producat ignem alium in parte sibi propinqua, habet virtutem continuatiuam non minus, quam ignis minor.

Confirmatur secundo: quia duo ignes non habent continuari ex se, ex eo, quod vnus alterum producat, sed ex eo, quod applicentur inter se contigue; unde si sic applicarentur, quamuis vnus alterum non produceret, adhuc continuarentur, nec continuatio illa sit virtute magis vnus, quam alterius: ergo quando sic applicaretur ignis aliquis igni maximo, continuarentur; & quamuis non esset ad illam continuationem virtus sufficiens in igne maximo (quod tamen ridiculum esset somnia

somniare) esset tamen in paruo igne applicato, modo sit in v llo igne.

64 Ad illud de corrigendo sensu, fateor eum debere saepe corrigi, sed non nisi, quando virget ratio: quod non contingit in proposito, vt patebit ex solutione obiectio- num.

Ad confirmationem respondeo, negando antecedens cuius falsitas patet ex duobus capitibus. Primo, quia de facto videmus hominem quaeque peruenire ad talem terminum, vltra quae nequit se augere virtute augmentatiua; sed de facto id non videmus de igne, vt fatentur ipsimet *Complutenses num. 16.* & patet experientia. Secundo quia iidem Authores concedunt igni virtutem productiuam ignis vltioris vltra terminum suum, licet non vnituiam ipsius; sed tamen non admittunt hoc de virtute augmentatiua hominis.

Ratio etiam disparitatis est, quod augmentatiua virtus debilitetur per deperditionem partium, & acquisitionem partium imperfectiorum, ac actionem aliarum causarum successu temporis; & etiam propter indispositionem materiae, quam augere deberet, verbi gratia, ossu & neruoru, quae, quo duriora sunt, eo minus sunt apta ad augmentum suscipiendum; ignis autem virtus non debilitatur per acquisitionem aliarum partium ignis; nec materia applicabilis, ideo redditur ineptior ad conuersionem sui in ignem.

65 Probatum secunda pars conclusionis, de termino paruitatis: quia assignata minima parte ignis, sub qua minori non posset existere secundum aduersarios: illa pars esset diuisibilis, alias non esset continua, aut continuum componeretur ex indiuisibilibus (cuius oppositum hic supponimus; nam si componeretur ex indiuisibilibus, pars illa, quae constaret ex duobus indiuisibilibus, esset minima pars continua, qua minor non posset dari, quae esset continua, & absolute, & simpliciter indiuisibile esset minima pars continui, qua minor non posset dari, quamuis non esset pars continua, cum non esset constans partibus) sed si diuideretur, non eo ipso praecise, quo diuideretur, deberet definire ignis sub vtraque parte: ergo non potest assignari minimus terminus huiusmodi corporum.

Confirmatur: quia materia prima, quae est sub quantitate ignis illius minimi, non potest annihilari, aut destrui facta diuisione illius ignis: ergo materia prima non habet terminum paruitatis suae: sed certe, si materia non habet, nec alia corpora homogenea habent ex se talem terminum, quia est eadem ratio de ipsis, ac de materia prima quantum ad hoc.

Respondent *Complutenses primo*, retorquendo argumentum contra Scotum assignantem viuentibus terminum paruitatis: sed de hoc postea conclusione sequenti.

66 Respondent *secundo*, "posse quidem ignem minimum diuidi; sed non futurum eum tum in termino debite dispositionis, ac conseruationis.

Contra: quia praeterquam quod hoc sit euadere difficultatem, recedendo ab ipsa vera controuersia, quae est, an reuera detur terminus magnitudinis, quoad paruitatem, qualem secundum hanc responsione absolute concedunt *Complutenses* non minus, quam *Scotista*; praeter, in qua hoc ex illa diuisione praecise non oritur, quod vlla pars ex illis partibus per se sit minus in statu debite dispositionis quam ante: neque enim ex diuisione praecise vlla pars ex partibus relictis, perdit aliquam qualitatem conseruationis suae; & si non accederet actio aliqua causarum aliarum, semper conseruaretur in esse qualibet pars post diuisionem; tam bene, quam pars ipsa diuisa: ergo ex se esset in statu debite dispositionis. Verum quidem est quod diuisio illa conduceret ad hoc, vt posset facilius corrumpi, quia vtraque pars simul sumpta fortius resisteret contrariis, quam alterutra seorsum sumpta: sed hoc est per accidens, & a nullo negatur.

Confirmatur: quia etiam illa pars, quae aduersarij dicunt minimam, potest dici esse in statu corruptionis, ac non esset consequenter in statu debite dispositionis ac conseruationis, sicut ipsi dicunt de partibus, in quas diuideretur: ergo

responsio est nulla. Probatum antecessus: quia sine dubio ipsi assignabunt valde paruam partem, verbi gratia, scintillam aliquam exiguam ignis pro minima parte, quam assignent pro termino magnitudinis, quoad paruitatem sed certum est illam exiguam partem facile ab agentibus contrariis corrumpi, & eam naturaliter de facto non diu persistere: ergo potest dici, quod non sit in statu debite dispositionis, ac conseruationis.

67 Respondent *alij*, partem minimam ignis, verbi gratia, posse quidem diuidi, vt quanta est, non tamen vt est substantialis.

Contra *primo*, quia cuiuslibet parti ex partibus ipsius quantitatatis correspondet sua propria pars substantiae; nec enim est eadem pars, quae est sub vtraque parte: ergo diuisa quantitate, maneret sub ipsa naturaliter sua propria pars istius substantiae, nisi poneretur aliquid agens extrinsecum, quod eam corruperet; de quo casu non loquimur, quia est per accidens, quod adesset tale agens, & defectio substantiae non oriretur ex eo quod substantia illa haberet terminum magnitudinis quoad paruitatem ex natura, sed ex eo, quod adesset aliqua causa extrinseca corrumpens, quod valde hic aduertendum est.

Contra *secundo*, quia implicat illam quantitatem posse diuidi, quin distantia, quae est sub ipsa, possit diuidi: sicut implicat quantitatem ligni bipalmarem diuidi, quin diuidatur ipsa substantia ligni.

Confirmatur *tertio*, quia cuiuslibet parti ex partibus ipsius quantitatatis correspondet sua propria pars substantiae; nec enim est eadem pars, quae est sub vtraque parte: ergo diuisa quantitate, maneret sub ipsa naturaliter sua propria pars istius substantiae, nisi poneretur aliquid agens extrinsecum, quod eam corruperet; de quo casu non loquimur, quia est per accidens, quod adesset tale agens, & defectio substantiae non oriretur ex eo quod substantia illa haberet terminum magnitudinis quoad paruitatem ex natura, sed ex eo, quod adesset aliqua causa extrinseca corrumpens, quod valde hic aduertendum est.

Contra *quarto*, *Conimbricenses* aiunt, posse quidem diuidi illam substantiam minimam, & quoad quantitatem, & quoad substantiam, sed non posse illam produci, aut conseruari in minore quantitate, quam sit quantitas illa minima; quia natura nequit generare, aut conseruare aliquid, nisi in ordine ad operationem; determinata autem magnitudo requiritur ad operationem.

Contra: quia qualibet pars in partibus inclusis in parte minima, est determinata, & habet etiam determinatam operationem sibi correspondentem: ergo quantum ad hoc nihil deest, quominus & produci & conseruari possit a natura.

68 Probatum secundo eadem pars conclusionis & simul impugnatur responsio *Conimbricensium*: agens naturale approximatum passo diuisibili, prius, & fortius agit in partes viciniores, quam remotiores: ergo quaecumque minima parte stupae applicata igni, v. g. ignis ager prius in parte viciniori ipsius, quam remotiori: ergo natura habet virtutem generatiua formae in minori magnitudine, quam sit minima vlla determinabilis: quod si possit generari in minori quantitate, poterit etiam & conseruari, quantum est ex natura sua.

Respondent *Complutenses*, non posse produci formam in parte viciniori, donec dispositio qualitatiua necessaria introducat per totam partem minimam, quoad partes viciniores, ac remotiores.

Contra: quia dispositio qualitatiua requisita ad introducendam formam prius producit in parte viciniori: ergo & ipsa forma.

Confirmatur: quia absurdum videtur, quod ad introductionem formae diuisibilis, cuius pars reperitur in hac parte, sit dependentia vlla a dispositione alterius partis eiusdem rationis, in quam illa pars formae introduci nequit, praesertim si forma non sit actus corporis organici. Adde gratis dici quod dispositio illa debeat introduci in totam illam partem minimam, & inde sequi quod agens naturale non prius ageret in partem propinquam, quam remotam, dum producit formam homogeneam non respicientem essentialiter subiectum diuersarum partium heterogenearum.

Confirmatur: quia si ignis minimae quantitatatis poneretur extra Caelum, posset ab Angelo diuidi: & tum quero, an maneret pars ignis sub qualibet parte quantitatatis necne. Si sic, habeo intentum, si non, ergo annihilaretur materia prima, vel diuisa maneret sine forma, quod nequit fieri

secundum Thomistas diuinitus: & qua ratione materia potest esse sub minori quantitate, posset etiam esse ipsa forma: non posset autem annihilari virtute creata.

Caietanus respondet annihilandam, sed virtute tamen diuina.

Contra: quia nihil obligaret Deum ad ipsam annihilandam.

Respondens Comibricenses: Angelum non posse diuidere illam.

Sed contra: quia nihil impedit, cum sit diuisibilis: si tamen Angelus potest diuidere aliquid continuum.

69 *Obiicies* contra primam partem Philosophum 1. de anima tex. 41. dicentem: *Eorum omnium quæ à natura sunt, est finis tam magnitudinis, quam accretionis.*

Respondetur, eum loqui de viuientibus neque refert, quod loquatur vniuersaliter de constantibus natura, quia capit a quando naturam pro vita, & quod ita capiat hoc loco manifestum videtur, quia alias falsum esset, quod dicit, nam inanimata, quæ constant natura in alio sensu, non habent terminum, aut finem accretionis proprie loquendo, quandoquidem crescere proprie conueniat solis viuientibus.

Obiicies secundo: omnis forma naturalis est definita ad certam, ac determinatam perfectionem: ergo & ad determinatam quantitatem.

Confirmatur: quia ex eo, quod sit determinata ad certam perfectionem, petit qualitates conseruatiuas in certo termino: sed quantitas est dispositio conseruatiua: ergo petit illam in certo termino.

Respondet distinguendo antecedens: quoad speciem, concedo antecedens, quoad extensionem, aut numerum effectuum à se producendorum, nego antecedens, & consequentiam: Quod autem non sit determinata ad certam perfectionem, quoad extensionem, aut numerum, patet, quia hic numero ignis potest producere infinitos, & ipsi met *Completiores* concedunt, ignem maximum, qui potest dari, posse producere alias partes ignis.

Ad confirmationem respondet similiter distinguendo antecedens: petit qualitates conseruatiuas in certo termino intensionis, transeat; extensionis, nego antecedens, & concessa minori, nego consequentiam: quia tam bene potest disponere ad conseruationem ipsius in maiori quantitate quacumque, quam in minori.

70 *Respondetur potest secundo* ad obiectionem & confirmationem, omnem quidem formam finitam habere determinatam perfectionem & quantitatem, ac qualitates conseruatiuas tam quoad intensionem, quam quoad extensionem: ita ut eadem numero forma sine additione aliarum partium nequeat esse sub maiori, ac minori quantitate in infinitum, saltem naturaliter loquendo: sed non ita quin possit esse sub maiori quantitate, modo adiungatur ipsi alie partes. In hoc autem sensu, in quo solum vera sunt antecedens probationis, & maior confirmationis, non faciunt ad propositum, quia non contendimus, quod forma trium palmarum possit esse sub quantitate centum palmarum. Itaque bene potest ignis trium palmarum esse determinatus ad comburendum tanto tempore tantum materie sibi applicata, ita, ut amplius pro eodem tempore nihil comburere possit: sed idem ignis auctus per ignem tum productum poterit sine dubio vltioris ignis producere. Imo argumentum aduersariorum retorqueri potest: formæ sunt ita determinatæ ad agendum, ut quo maiores sunt, plus possint ceteris paribus, quam quæ minores, ergo ignis maximus plus poterit quam minimus: ergo si minimus potest adiungere sibi alias partes, poterit & maximus, nisi ostendatur impedimentum.

Confirmatur: quia ignis quicumque haberet determinatam perfectionem, quamuis posset augeri in infinitum: ergo ex determinata sua perfectione non sequitur, quin sic possit augeri.

Probatur antecedens: quia haberet determinatam perfectionem: tum quia non posset quacumque facere, nec esset infinita perfectionis; tum quia non posset agere, nisi intra certam, ac determinatam spheram: tum quia non posset tanto tempore, nisi tot alias partes sibi vniuer-

quia non posset absque additione partium, nisi tantum quantitatis accipere, & tantum loci replere: sed non obstantibus his determinationibus posset augeri quicumque ignis finitus cuiuscumque magnitudinis. Quod autem vltus ignis habeat talē determinationē, ut augeri non possit, aut fieri minor extensius, nunquam probari poterit ab aduersarijs.

71 *Obiicies* contra secundam partem: potest esse tam exigua materia, in qua forma non viuientis, verbi gratia ignis, nequeat operari: ergo nequit naturaliter conseruari sub illa forma.

Respondet negando antecedens, quia in quantumuis minima materia potest aliquam operationem minimam correspondentem exercere.

Obiicies secundo: si non viuientia possint esse sub quacumque minima quantitate, maxime quia essent homogenea: sed hæc ratio nihil probat, quia alias forma viuientium nata informare carnem homogeneam posset esse sub minori & minori quantitate: ergo, &c.

Respondetur distinguendo maiorem: quia sunt homogenea quomodocumque: nego maiorem; quia sunt homogenea non ordinata ad constitutionem corporis organici, nec nata informari ab anima, quæ est actus corporis organici, concedo maiorem, & nego minorem in sensu, quo conceditur maior, nec in illo sensu probatur, sed in alio sensu; & nego etiam consequentiam.

CONCLUSIO II.

72 *Viuientia habent determinatum terminum magnitudinis, ac etiam paruitatis sic, ut virtute sua propria non possint augere se vltius, nec subsistere in quacumque minima quantitate.* Hæc est communis cum Philosopho 4. de generatione animalium c. 5. & 2. de anima tex. 41. quem sequitur Scotus 2. d. 2. q. 9. D. Thomas 1. p. q. 7. eorumque sequaces cum recentioribus.

Probatur prima pars, experientia, qua constat animala non crescere, quando perueniunt ad certum terminum: cuius ratio à priori potest esse, vel quod calor naturalis deficiens ad augmentum deficiat paulatim, fiatque remissior adeo, ut non possit tantum substantiæ producere, quantum possit sufficere ad augmentum, vel quod ossa, cartilagine, ac nervi successu temporis adeo indurentur, ut non sint apti ad recipiendum plus alimenti per inra susceptionem: Quod si per infirmitatem tumeat aliqua pars hominis, verbi gratia, vltra magnitudinem, quam haberet alias, adhuc datur terminus ipsiusmet magnitudinis, quæ per tumefactionem acquirere potest: neque enim tumescere potest ad quacumque magnitudinem, proinde crepare solent quandoque partes tumefactæ, & homines mori, quia scilicet non patiuntur vltiorem tumefactionem.

Probatur secundo: quia nimia magnitudo officeret operationibus viuentium connaturalibus: ergo non est verisimile datam esse virtutem à natura perueniendi ad illam magnitudinem.

Probatur secunda pars: quia viuientia constant anima & corpore organico habent e partes, ac membra diuersæ rationis, quæ exigunt aliquam determinatam quantitatem, ut apta sint ad functiones vitæ: ergo nisi habeant illam quantitatem, non possunt viuere: sed illa non habere in quacumque minima quantitate: ergo.

Confirmatur utraque pars: quia non est verisimile, quod possit homo esse tam paruus naturaliter loquendo, ac formica, aut formica tam magna, quam homo magnus: ergo homo habet terminum paruitatis & formica magnitudinis: sed non est maior ratio de illis, quam de reliquis viuentibus: ergo de omnibus idem dicendum est.

73 *Obiicies*: si homo esset inter terminum magnitudinis suæ, adhuc posset per infirmitatem tumescere; & si esset in termino paruitatis, posset extenuari: ergo non habet talem terminum.

Respondet, ex dictis antea, hominem posse habere alium terminum magnitudinis & paruitatis, quantum ad statum naturalem supposita sanitate, & alium quantum ad statum violentum, & infirmitatis superuenientis ita, ut vltra magnitudinem, quæ posset habere in statu sanitatis, posset vltius

ulterius habere maiorem magnitudinē in statu infirmitatis, sed non nisi vsque ad certam periodum; & similiter discurrendum de termino paruitatis. Vnde in forma respondeo distinguendo antecedens: si esset in termino magnitudinis, quoad statum connaturalem tantum, concedo antecedens, & nego consequentiam; si esset in termino magnitudinis quoad statum connaturalem, & statum etiam infirmitatis superuenientis, nego antecedens.

74. *Dicitur*, si homo existens in termino magnitudinis maioris, quam posset habere quoad utrumque statum, desineret per introductionē nouæ quantitatis, aut magnitudinis, deberet desinere in tempore, quod est contra omnes: sed deberet desinere per introductionē nouæ quantitatis, si haberet terminum magnitudinis, ultra quam crescere non posset: ergo non habet talem terminum.

Respondeo negando sequelam maioris: desineret enim in instanti extrinseco illius temporis, quo deberet acquiri noua quantitas ita, ut verum esset dicere: in hoc instanti est, & immediate post non erit.

Confirmatur hoc: quia certum est quod homo desinat esse de facto, propter introductionem dispositionū contrariarum suis dispositionibus necessariis, quæ dispositiones producuntur in tempore non minus, quam quantitas: ergo vel saluatur desitio hominis in tempore, & sic poterit saluari in casu obiectionis; vel non obstante productione temporaria dispositionum illarum non fiet desitio hominis in tempore: & eodem modo potest dici in casu nostro; vnde quidquid dicunt aduersarij in hoc casu, nos poterimus dicere in casu ab ipsis obiecto. Et hæc sufficiant de libro sexto physicorum.

LIBER VII.

PHYSICORVM.

DE duabus difficultatibus, quas hoc Libro tractat Philosophus, agit etiam libro sequenti; vnde non desuere qui hunc librum ipsius esse dubitauere. At eum ipsi ascribunt *Simplicius*, *Auroras* & ceteri commentatores, & certe stylus ac doctrina correspondet, nec insuetum est eadem bis repeti in diuersis partibus.

DISPUTATIO XIX.

DE DVABVS CONDITIONIBVS
requisitis, ut aliquid moueatur.

IN hac disputatione quidquid ad duas difficultates hoc libro contentas spectat, examinabo: quarum prima est, utrum omne quod mouetur, ab alio realiter distincto moueatur. Secunda: utrum agens debeat simul esse cum passio.

QVÆSTIO I.

Utrum quidquid mouetur, ab alio moueatur.

Propositio hic in dubium reuocata, videtur esse expressa sententia Aristotelis hoc libro, quem sic intelligit *D. Thomas*, & plures Thomistæ, quos citant, & sequuntur *Complutenses* hic.

Oppositam tamen sententiam, nempe aliquid à se ipso moueri posse, tenet *Scotus* in 2. disput. 2. questione 10. quem præter suos sequuntur plures recentiores & nominatim *Aueris* quæst. 14. sect. 5. & *Arriaga* dis. 3. de generatione sect. 10.

Pro solutione difficultatis aduertendum, triplicem esse motum, de quo hæc difficultas examinari potest. Primus est intentionalis, quo scilicet potentia vitales mouentur ad actus vitales. Secundus emanatiuus, ut ita dicam, ille scilicet, quo mouetur subiectum ad formam, quæ emanat ab ipso, & non producitur. Tertius est physicus, & realis, quo subiectum mouetur ad formam, quæ nec emanat ab ipso, nec producitur intentionaliter, sed vere & physice.

Ut autem certa ab incertis separaretur suppono 1. quod quidquid mouetur, ab alio mouetur in eo sensu, ut nihil possit mouere se absque dependentia ab aliquo alio distincto realiter, & ut idem non possit mouere se tanquam causa totalis. Hæc resolutio est communis, & certa, cuius ratio est, quia nihil potest moueri nisi creatura, sed nulla creatura potest mouere se, aut vilo modo agere absque dependentia à creatore: creator autem distinguitur realiter ab omni creatura: ergo quidquid mouetur, ab alio mouetur in hoc sensu; & hoc ipsum est quod aliis verbis dici solet nihil moueri à se ipso tanquam à causa totali.

2. *Suppono secundo*, quod aliquid potest mouere seipsum, tanquam causa efficiens partialis secunda. Hæc resolutio est etiam communis & patet manifeste, quia intellectus sic mouet seipsum partialiter ad intellectionem, ad quam producendum concurrunt partialiter cum obiecto aut specie obiecti.

Suppono tertio, nullam causam naturalem secundam posse mouere se de nouo absque aliqua dependentia ab aliquo extrinseco, naturaliter loquendo, quia si absque dependentia ab aliquo extrinseco haberet mouere se, quandoquidem naturaliter agat, deberet æque producere effectum ante, ac tum cum producit ipsum de nouo, ut patet.

Confirmatur: quia quando graue descendit de nouo deorsum, tollitur impedimentum aliquod talis motus, quale non erat antea ablatum; & quando aqua producit in se frigus de nouo, remouentur agentia calefacientia, quæ antea erant applicata; & denique quando subiectum producit in se relationem intrinsecus aduenientem de nouo, ponitur de nouo terminus aut aliqua conditio noua, quæ ante non fuit posita.

Ex quibus patet, sensum controuersie esse, an aliquid possit à se moueri, tanquam à causa totali secunda absque dependentia à concursu effectiuo alterius causæ secundæ concurrentis cum ipso immediate ad efficiendā formam ad quam mouetur, supposito solum concursu vniuersali Dei. Fortassis etiam esse posset controuersia cum Thomistis, an posset aliquid mouere se motu physico tanquam causa partialis secunda: quauis enim id non possent negere de motu intentionali, propter exemplum intellectus; tamen forte id negarent de motu physico: sed si ostendatur posse aliquid mouere se motu physico, tanquam causa effectiua totalis secunda, à fortiori sequeretur quod poterit mouere se, tanquam causa partialis.

CONCLUSIO.

3. *Potest aliquid mouere seipsum, tanquam causa effectiua totalis secunda, non solum motu emanatiuo, & intentionali, sed etiam physico.* Hæc est iuxta secundam sententiam præmissam, & quoad vltimam partem est contra primam Thomistarum sententiam.

*Probat*ur primo, quoad motum emanatiuum; talis est motus, quo subiectum mouet se ad relationem, quæ ab ipso emanat posito termino: sed illa relatio non habet aliam causam emanatiuam, quam illud subiectum, neque enim terminus habet alium influxum in illam, quam conditionis sine qua non, ut communiter asseritur: ergo aliquid potest mouere seipsum, tanquam causa totalis motu emanatiuo.

*Probat*ur secundo, quoad motum intentionalem: quia, ut suppono ex dicendis in libris de anima, & communiter tenetur, voluntas est causa totalis efficiens volitionis: ergo mouet se motu intentionali tanquam causa totalis secunda, motus enim ad volitionem est motus intentionalis, ut omnes supponunt.

*Probat*ur tertio, quoad motum realem physicum, quo

Quidquid mouetur ab alio mouetur in eo sensu, ut nihil possit mouere se tanquam causa totalis.

Aliquid potest mouere seipsum, tanquam causa efficiens partialis, etc.